

NAKLİYAT SİGORTALARI

Aynı branşa girdikleri halde sigorta konuları ve teminatları bakımından çok önemli farklılıklar gösteren bu sigortalar dört ayrı başlık altında açıklanmıştır.

- Emtia nakliyat sigortaları
- Kıymet nakliyat sigortaları
- Tekne sigortaları
- Taşıyıcı sorumluluk (CMR) sigortası

1. EMTİA NAKLİYAT SİGORTALARI

Kara, deniz, hava ve demir yoluyla bir yerden diğer bir yer taşınmakta olan her türlü yükün, taşınmaları sırasında karşılaşılabilecekleri tehlikelerden kaynaklanan hasarlara karşı teminat sağlamaktadır. Emtia sigorta poliçesine gereksinim duyulan alanlar:

- Dahili taşımacılık
- İhracatta taşımacılık
- İthalatta taşımacılık

1.1 Satış Sözleşmesi ve Sigorta

Satış sözleşmesinin tarafları “alıcı” ve “satıcı”dır. Bu sözleşmenin sigortacı açısından önemi, yük sigortalarında sigorta yaptırma yükümlülüğünün hangi tarafa düştüğünün ve sigortalanabilir menfaatin sahibinin belirlenmesidir.

Uygulamada değişik isimler altında çeşitli satış sözleşmeleri söz konusu olabilmekteyse de başlıca dört tip satış sözleşmesine rastlanmaktadır:

FOB (free on board): Daha çok dökme mallar için kullanılan bu satış sözleşmesi tipinde satıcının sorumluluğu malların taşımayı yapacak olan geminin bordasına teslimi kadardır. Gerek taşımayı yapacak olan geminin sağlanması ve navlunun ödenmesi gerekse malların bu noktadan sonraki sigortasının temini alıcıya düşmektedir. Ancak bazen satıcı, alıcı adına hareket ederek navlun ve sigorta sözleşmelerini de yaptırabilir.

C & F (cost and freight): Burada, satıcı malların sözleşmede gösterilen varma yerine tesliminden sorumlu olup bütün taşıma masraflarını öder. Sigorta teminatı ise alıcı tarafından sağlanır. Bazen de satıcı, alıcı adına hareket ederek sigorta sözleşmesini yaptırabilir.

CIF (cost, insurance, freight): Bu satış sözleşmesi türünde satıcı malların sözleşmede gösterilen varma yerine tesliminden ve navlundan sorumlu olduğu gibi, sigorta primini ödemekle de yükümlüdür.

Ex-Warehouse: Bir bakıma “CIF” satış sözleşmesinin tam tersi olan bu satış sözleşmesi türünde alıcının sorumluluğu, yükün, satış sözleşmesi yapıldığında bulunduğu depoyu terk etmesiyle başlar. Böylece hem taşımanın hem de sigorta teminatının sağlanması alıcının yükümlülüğündendir.

Sigortalının mal üzerindeki menfaatleri;

Malın fatura bedeli (YÜK): Yük sahibinin yükün zayi olması halinde bir mali kayba uğrayacağı açıktır. Yük sahibinin buradaki mali kaybının tutarı malın kendisine mal oluş bedeli olmakla beraber poliçe sigorta bedeline aşağıda gösterilen menfaatler ilave edilebilir.

Ödenen navlun (taşıma ücreti): Özellikle mamul malların sevkiyatında taşıma ücreti (navlun) yük sahibi tarafından peşin olarak ödenir ve mallar varma yerine ulaşmasa bile navlunun geri alınması mümkün değildir. Bu durumda, bu tür navlunun da yük sahibi için sigortalanabilir bir menfaat olarak sigorta bedeline eklenmesi mümkündür.

Sigorta ücreti: Yük sahibinin yükün sigorta için ödediği sigorta ücreti, malların zayi olması hâlinde, kaybedilmiş olacaktır. Dolayısıyla sigorta ücreti de sigortalanabilir bir menfaat olarak poliçe sigorta bedeline eklenebilir.

Umulan kar: Yük sahibi, malların satışıyla bir kar elde etmeyi ummaktadır. Yükün zayi olması hâlinde bu kârdan mahrum kalacağına göre öngördüğü kârı sigortalanabilir bir menfaati olarak poliçe sigorta bedeline ekleyebilir.

Emtia nakliyat sigortalarını, taşımayı yapan nakil vasıtasının türüne göre, gemi, tren kamyon ve uçak ile yapılan taşımalar olmak üzere üç başlık altında incelemek mümkündür.

1.2 Deniz Yolu İle Yapılan Taşımalar

1.2.1 Avarya: Avarya terimi gemi ve yükün uğradığı olağan dışı zarar ziyan ile sefer esnasında yapılan olağanüstü masrafları ifade eder. İki tür avarya vardır:

Müşterek avarya (general average): Ortak bir deniz seferine çıkmış olan gemi ve içindeki yükü tehdit eden bir tehlikeden onları korumak amacıyla, makul ve mantıklı olarak, bile bile yapılan olağanüstü fedakarlık ve olağanüstü masraflar, gemi veya yükün tamamen veya kısmen kurtulmuş olmaları hâlinde müşterek avaryayı oluşturur.

Hususi avarya: Müşterek avarya dışında kalan ve bir kaza sonucu doğan kısmi zarar ve masraflardır. Bu durumda herkes (gemi sahibi, yük sahibi vs.) kendi zararını kendi çeker, paylaşma söz konusu değildir. Hususi avaryayı müşterek avaryadan ayıran en önemli iki özellik bilerek yapılmaması ve paylaşımın söz konusu olmamasıdır.

1.2.2 Teminatlar:

- **Tam zıya (Total Loss):** Tam zıya teminatı, sadece taşımayı yapan geminin tamamen batması ve yok olması sebebi ile taşınan emtianın da tam zıya olmasını temin eder.

- **Dar Teminat** - Institute cargo clauses "F.P.A"(free of particular avarage)

Bu teminat kapsadığı riskler şunlardır;

Sigorta konusunun,

- Yangın veya patlama

- Geminin batması, oturması, karaya vurması, alabora olması

- Geminin sudan başka bir nesne ile çarpışması, çatması
- Tehlike limanında yükün boşaltılmasına, makul olarak yüklenebilen ziya veya hasarı
- Müşterek avarya fedakarlığı
- Denize mal atılması

sebebiyle uğrayacağı hasarları temin eder.

- **Geniş Teminat** - Institute cargo clauses all risks

Aşınma ve yıpranma gibi beklenen bir süreç içinde oluşan kaçınılmaz olaylar, malın ayıbı veya fiziksel özellikleri gibi malın içinde oluşan olaylar teminatın dışında kalmaktadır. Sonuç olarak, “bütün riskler klozu” Tam Ziya (Total Loss) ve Institute cargo clauses “F.P.A” (free of particular avarage) klozları ile temin edilen tüm riskleri kapsamakla beraber aşağıda sayılan riskleri de temin eder.

- Ezilme, çizilme, kırılma, akma
- Yağmur veya deniz suyu ile ıslanma
- Eksik teslim, teslim edilmeme
- Hırsızlık, aşırma
- Ambar buğusu
- Diğer yüklerle temas
- Yükleme, boşaltma, aktarma hasarları, kanca hasarları
- Dalgalar tarafından denize sürüklenme
- Deprem ve volkanik riskler
- Eksiklik
- Çuvalların patlaması, yırtılması

1.3 Kara Yolu ile Yapılan Taşımlar

Kara yolu ile yapılan taşımlar için de verilebilecek 3 tür teminat mevcuttur. Bu teminatları en dar olandan en geniş olana göre şöyle sıralanabilir;

- Tam ziya(total loss)
- Kamyon klozu ve demir yolu klozu
- Institute cargo clauses all risks

Kamyon Klozu: Kara yolunda verilen dar teminat olarak adlandırılan bu teminat, sadece sigortalı emtiayı taşıyan nakil vasıtasının yanması, devrilmesi, çarpışması gibi bir kaza geçirmesi neticesinde taşınan malda meydana gelen ziya, hasar ve masrafları karşılar. Yükleme, boşaltma ve aktarma riskleri bu teminattan hariçtir.

Demir Yolu Klozu: Kamyon klozunun demir yolu taşımacılığına uygulanabilir şeklidir.

1.4 Hava Yolu İle Yapılan Taşımlar

Hava yolu ile yapılan taşımlar için verilebilecek iki tür teminat mevcuttur. Burada bir dar teminattan söz etmek mümkün değildir. Verilebilecek teminatlar şunlardır:

- Tam ziya (total loss)
- Institute cargo clauses all risks

1.5 Emtia Nakliyat Sigortalarında Fiyatlandırma

Emtia sigortalarının fiyatlandırılmasında rol oynayan etkenler nakliyat sigorta teklifnamesi üzerindeki bilgilerin sigortalı tarafından temin edilmesi çok önemlidir. Bu bilgiler genel olarak şunlardır;

- Sigortalının adı, varsa ticari ünvanı
- Sigorta edilecek malın açık, tam adı ve evsafı
- Sigorta bedeli
- Malın ağırlığı, koli adedi, ambalaj şekli (dökme, palet, konteyner içinde vs.) demir ise bağ,
- Saç ise rulo veya plaka adedi
- Sefer yeri (Sevkiyatın başlangıç ve bitiş yerleri)
- Vasıta türü (kamyon ise plaka nu., gemi ise gemi adı, tren ise vagon no, uçak ise uçuş no)
- Gemi nakliyesinde malın ambarda mı, güvertede mi taşındığı
- Yükleme tarihi
- İstenen teminatın türü
- Eğer varsa akreditif numarası
- Sigortayı teklif edenin adı
- Teklif tarihi

1.6 Emtia Nakliyat Sigortalarında Dikkat Edilecek Hususlar

Emtia nakliyat sigortasında, sigortalının kasti hareketlerinden meydana gelen zararlar, olağan akma, fire, aşınma veya yıpranmadan kaynaklanan hasarlar, malların kendi kusuru veya ambalaj yetersizliğinden kaynaklanan hasarlar karşılanmamaktadır. Savaş, grev, kargaşalık ve halk hareketleri gibi rizikolar ayrıca sigorta edilebilmektedir.

1.7 Hizmet Sağlayıcı Olarak Taşıma Aracısının Sigorta Faaliyetleri

Taşıma aracı (freight forwarder) müşterisine vermekte olduğu lojistik hizmetin bir devamı olarak nakliye (emtia) sigortası da yapabilir. İhracat-ithalat sözleşmelerinde belirtilen teslim koşullarına bağlı olarak müşteri, lojistik hizmet sağlayıcı olarak taşıma aracısından nakliyat sigortasının da yaptırılmasını isteyebilir.

Nakliyat emtia sigortaları sefer başına riskin teminat altına alınmasıdır. Bu amaçla sefer başına yapılan taşımalarda gönderenden ne kadar çok detay alınabilirse taşıma aracı oluşabilecek risk için uygun teminat ve fiyat koşullarını oluşturabilir.

1.8 Nakliye Sigorta Poliçesinin İçeriği

Taşıma aracı nakliyat sigortası için gönderen adına sigorta hizmetlerine aracılık etmektedir. Taşıma aracısının sorumlu olabilmesi için sigorta poliçesinde sorumluluğu gösteren bir madde konulması gerekmektedir. Gönderici ile yapılan sigorta sözleşmesinin hazırlanması için öncelikle sigorta teklifinin verilmesi gerekmektedir. Sigorta teklifinin eksiksiz bir şekilde müşteri isteklerine uygun şekilde hazırlanabilmesi için taşıma aracı sigorta konusu ile ilgili bilgi sahibi olmalıdır.

Hazırlanan poliçede aşağıdaki hususlar bulunur.

- Sigortalının / sigorta ettirenin adı, adresi
- Sigorta başlangıç ve bitiş tarihi
- Sigorta konusu
- Sigortalanacak emtianın fatura bedeli
- Sigorta koşulları ve fiyatı
- Taşımayı gerçekleştirecek araç türü ve aracın belirleyici işareti (plaka, gemi ismi, uçuş nu, vagon nu.)
- Her bir sevkiyat için araç başına ödenecek azami tutar
- Sigortalının ihbar yükümlülüğü
- Hasar ihbarının yapılma şekli
- Sigortacının ekspertiz gönderme sorumluluğu
- Sigortacıya hasarla ilgili sunulacak evraklar
- Sigorta geçerlilik süresi
- Sigortanın fesih veya uzatılmasıyla ilgili hükümler
- Sigorta prim tutarı (net ve brüt prim)

Ayrıca bu poliçe ekinde olması gereken belgeler şunlardır:

- Emtia nakliyat sigortaları genel şartları
- Tehlikeli maddeler ile geçerli klozlar
- Emtia harp klozları (eğer sigortalı tarafından istenmiş ise)
- Emtia grev klozları (eğer sigortalı tarafından istenmiş ise)

1.8 Emtia Sigortası Poliçe Türleri

Kati Poliçeler: Nakliyat sigorta sözleşmesi yapılırken sigortaya gerekli her türlü bilginin yer aldığı kesin poliçelerdir.

Flotan Poliçeler: Sigorta sözleşmesi yapılırken sevkiyat ile ilgili bazı bilgilerin (malın değeri, gemi adı gibi) eksik olduğu daha sonra eksikliklerinin bildirileceği kaydı ile teminat verilen poliçelerdir. Bu poliçelere muvakkat poliçe de denir.

Abonman Poliçeler: Sigortalının bir yıl süre içinde bütün sevkiyatını sigorta ettirmeyi yükümlendiği sözleşmelerdir.

2. KIYMET NAKLİYAT SİGORTALARI

Kıymetli maden, evrak, para ve benzer şeylerin taşınmaları sırasında söz konusu olabilecek tehlikelere karşı teminat sağlamaktadır.

Kıymet nakliyat sigortasında, para ve değerli kağıtlar, olağan taşıma koşullarına uygun olarak, kişi beraberinde veya taşıyıcı araçta sorumlu kişiye teslim edilmiş olmalıdır. Teminat, sigorta konusu kıymetlerin nakliyatçılara iletilmesinden alıcıya teslimine kadar geçecek süre içinde oluşacak ziya ve hasarları kıymet nakliyat poliçesi genel şartları çerçevesinde ve silahlı gasp ve soygun rizikosu da dahil olmak üzere karşılar. Kıymet nakliyat sigortası, kıymetlerin nominal (üzerinde yazılı olan) değeri üzerinden ve sefer esasına göre yapılır.

3. TEKNE SİGORTALARI

Her türlü deniz aracının deniz tehlikeleri nedeniyle uğrayabilecekleri hasarlara karşı teminat sağlamaktadır. Ancak, deniz vasıtalarının inşası ve denize indirilmeleri sırasında meydana gelmesi muhtemel hasarlar da, tekne sigortaları kapsamında değerlendirilmektedir.

4. CMR (ULUSLARARASI KARA YOLU TAŞIYICI SORUMLULUĞU SİGORTASI)

Uluslararası kara yolu taşımacılığı yapan nakliyat firmalarının yaptıkları taşımalar ile ilgili olarak CMR Sözleşmesinden kaynaklanan hukuki sorumluluklarını, poliçede belirtilen şart ve limitler ile teminat altına alır.

CMR'nin konusu, sigorta ettirenin yapacağı eşya taşınmasına ilişkin sözleşmelerden kaynaklanacak sorumluluğunu "Karayolu ile Uluslararası Eşya Taşınmasına İlişkin Anlaşma"nın sigorta sözleşmesi imzalandığı sıradaki geçerli hükümlerine bağlı olarak teminat altına almaktır.

CMR (convention merchandise routier) Sözleşmesi, uluslararası kara yolu taşımacılığında koşulları standardize ederek taşıyıcının sorumluluklarını belirleyen bir sözleşmedir. Bu sözleşme 1978 yılında Cenevre'de yazılmış ve 1979 yılında Birleşmiş Milletler tarafından imzalanması için dünya devletlerine gönderilmiştir.

CMR Anlaşması, sözleşmede belirtildiği gibi yükleme yeri ile teslim için belirlenen yerin iki ayrı ülkede olması hâlinde, yüklerin ücret karşılığında taşıt ile karadan taşınmasına ait her türlü sözleşmeyi kapsar. Bu ülkelerden en az birinin sözleşmeye taraf ülke olması zorunludur.

CMR Kapsamı Dışında Kalan Durumlar

- Resmi makamlar tarafından öngörülen kuralların veya kanunların ihlal edildiği tespit edilen taşımalarından doğan talepler
- Makul olmayan veya mevcut şartlar altında yetersiz bulunan kararlaştırılmış taşıma sürelerinin aşılmasından doğan talepler
- CMR'nin "Değer artırımı" ve "Teslimatla ilgili gecikmeden dolayı özel menfaatler" anlaşmalarına dayalı talepler
- Sigorta ettirenin bizzat kendisinin, yasal temsilcilerinin, sigorta ettiren adına hareket eden ilgili kişilerin ya da şubelerin, bağımsız yöneticilerinin, kasıt veya ağır ihmallerinin neden olduğu hasarlara ilişkin talepler

- Araçların yetersiz ve/veya eksik bakım ve muhafazasından, trafiğe ve/veya yüke elverişli olmamasından ve /veya araçlarda bakımsızlıktan kaynaklanan teknik arızalardan dolayı taşınan yükte oluşan hasarlara ilişkin talepler
- Kontrollü ısılarda taşınması zorunlu eşyanın, uygun sıcaklık ve şartlara aykırı taşınmasından kaynaklara ilişkin talepler
- Nükleer enerji nedeniyle veya nükleer eşya ya da rayoaktif maddeden kaynaklanan doğrudan ve dolaylı hasarlar ile patlayıcı ve kirletici özellik taşıyan eşyanın (akaryakıt, fuel-oil, kimyevi madde gibi) hasar uğramasının sonucu olarak ortaya çıkabilecek talepler (çevre kirliliğini giderme ve azaltma masrafları, cezalar, yasal düzenlemelerden dolayı doğabilecek her türlü parasal yaptırımlar)
- Savaş, savaş benzeri olaylar, iç savaş, grev, kargaşalık, halk hareketleri, gasp, kötü niyetli hareketler vb. doğan hasarlara ilişkin talepler
- Bazı eşyaların doğal yapısından kaynaklanan aşınma, normal fire, çürüme, kuruma, paslanma ve haşerelerin yapacağı tahribat ve tanıyı etkileyen buharlaşma ve her türlü hasarlara ilişkin talepler
- Her çeşit kıymetli eşya ve evrakta oluşabilecek hasarlardan doğan talepler
- Nakil aracının bakımsız bırakılması ve içindekilerin çalınmasından kaynaklanan hasarlara ilişkin talepler
- İçki, sigara taşımaları
- Sigorta ettirenin bu sözleşmeden doğan haklarını, sigortacının önceden onayını almaksızın üçüncü kişilere devretmesine ilişkin talepler
- Sahte plaka, motor ve şasi numaralı araçlara yapılan taşımalarda meydana gelen her türlü hasarlara ait talepler

CMR Prim Uygulamaları

Sefer bazında münferit olarak sigortalanacak her bir araç hakkında yükleme başlamadan önce taşınan malın cinsi, sefer yeri, güzergâh, yükleme ve hareket tarihleri, çekici ve römork plaka bilgilerini içeren listeler sigorta şirketinin merkezine veya acentesine bildirilmelidir. Süresi içinde bildirim yapılmamış araçlar sigorta teminatının kapsamı dışındadır.

Bildirim süresi içinde bildirilen araçlar için primler, belirlenen süre içinde acenteye ödenmelidir. Bildirimler yapılmaz ve prim zamanında ödenmezse, sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğü ortadan kalkar.

CMR Sözleşmesi, poliçede belirtilen tarihte yürürlüğe girer ve sigorta başlangıcından itibaren 12 ay sonunda sona erer. Taraflardan biri tarafından en geç sözleşmenin bitiminden önce (bu süre taraflarca belirlenir) feshedilmediği takdirde, sözleşme kendiliğinden bir yıl süreyle uzar.